

רמב"ם הלכות שבת כ"ז הל' י"א

מי שִׁיָּצָא חוּץ לַתְּחוּם אֶפְלוּ אִמָּה אַחַת לֹא יִכָּנֵס
שֶׁהָאַרְבַּע אֲמוֹת שָׁיֵשׁ לוֹ לְאַדָּם תִּחְלָתָן מִמָּקוֹם שֶׁהוּא
עוֹמֵד בּוֹ. לְפִיכָךְ כִּיּוֹן שִׁיָּצָא חוּץ מִתְּחוּמוֹ אִמָּה אוֹ יֶתֶר
יֵשֵׁב בְּמִקְוֵמוֹ וְאִין לוֹ לְהֵלֵךְ אֶלָּא בְּתוֹךְ אַרְבַּע אֲמוֹת
מֵעַמִּידַת רִגְלָיו וְלַחוּץ. וְכֵן מִי שֶׁהִחֲשִׁיד חוּץ לַתְּחוּם
הַמְּדִינָה אֶפְלוּ אִמָּה אַחַת הֵרִי זֶה לֹא יִכָּנֵס לָהּ אֶלָּא
מִהֵלֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁנִּכְנָס עָלָיו הַשַּׁבָּת וְהוּא עוֹמֵד בּוֹ
אֲלֵפִים אִמָּה בְּלִבָּד. וְאִם כָּלְתָהּ מִדָּתוֹ בְּמִקְצַת הָעִיר
מִהֵלֵךְ עַד סוֹף מִדָּתוֹ כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ. הִיָּתָה רִגְלוֹ אַחַת
בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְרִגְלוֹ אַחַת חוּץ לַתְּחוּם הֵרִי זֶה יִכָּנֵס:

בהם יותר מבית סאתים וכגון שהוקפו נמי לדירות בני ארס'הלכך כל דבר הבא מחוץ לתחום והובא לעיר אם הוא מוקפת מחיצות הרי הוא כר"א ומטלטלין אותו בכל העיר ואם אינה מוקפת מחיצות אין מטלטלין אלא כר"א במקום שהובאו וכן [אם] הובאו מחוץ לתחום לתוך החצר בעלמ' והוא מוקף מחיצות ואינו מחוץ כ"א בית סאתים ה"ז מטלטל בכל החצר אע"פ שלא הוקף לדירה ואם מחוץ יותר מבית [סאתים] אינו מטלטל כ"א כר' אמותיו ואם מוקף לדירה מטלטל בכלולו איך שהוא גדול' הלכך ההוא ר"פ' אין צדין במס' כיצח דאמר ר"פ' הלכתא עבר'ם שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחבר לקרקע לערב אסורין בכרי שיעשו ואם לאו בתוך התחום [מותר חוץ לתחום אסור והבא בשביל זה] מותר לאכול הימנו ישראל אחר אית לן למטר הא דמותר לישראל אחר אם העיר מוקפת מחיצות מותר לו מטלטל בכל העיר ואם אינה מוקפת מחיצות אינו מטלטל כ"א בתוך ר"א במקום שהובאו ואפי' אותו ישראל שהובאו לצורכו הוה נמי שרי אי לא רחישין שמא ילך בעצמו ויביא חוץ לתחום כרפ' רבינו תם כרפ"שית לעיל גבי פירו' שיצאו חוץ לתחום ואם יש חפירה סביב העיר שהתל שלה גבוה עשרה טפחים הרי היא מוקפת מחיצה ושרי מטלטל בכלול: תני ר' חייא חסד שבין שני תהומי שבת' דהיינו שנישין אותו להפסיק בו אמת המים כדי לעכב הדגים שלא לעבור את הנדר ונתפשים בו צריך אותו אמת המים' מחיצה של ברזל כדי להפסיק שלא יעברו המים ששבתו בתחום זה העיר ויבואו לתחום עיר זה שלוקחין אותם של תחום זה וממלאין מהם ונוטלין אותן כמה רבעו ולא ירעו ראשדן לוח מר' אבותיהן שהרי יצאו חוץ לתחומן שקנו בו שבייתה אמש' ואוקימא: הא רר' חייא דבמכונסין שני דצריך להפסיק במחיצה של ברזל כדי שלא יצאו מעט חוץ לאלפים מעירם ששבתו המים בתוך התחום בקצרו דהא קתני בין כ' תהומי שבת ומחיצה עליה ר' יוסי בר חנינא שהצריך מחיצה של ברזל משום דק"ל קל הוא שהקלו חכמים במים כר' טבלא דבעא מניה ר' טבלא מרב מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה א"ל אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים דמחיצה תלויה מתרת ואע"פ שאינה מגעת למים בדאמרי' גבי נזוטרסא שהיא למעלה מן הים לקמן במכילתא וכו' היכי דמחיצה תלויה מהניא מחיצה קנים נמי מהניא דמה לי מערבי מיא מתתאי ומה לי מערביא מיא בין קנה לחבירו' הלכך פני במחיצות של קנים וה"מ ויבעין מחיצה היינו דוקא במים מכונסים ובעומדן בין שני תחומין אבל מים הנובעים מתחום זה לתחום זה אפי' הן של חדר הרי אילו מותרין רכיון דניירו לא קנו שבייתה כההיא דלעיל' נשמים שירדו מעיר'ט יש להם אלפים אמה לכל רוח ביו"ט הרי הן כרגלי כל ארס ופרכי' ביר'ט הרי הן כרגלי כל ארס ואמאי לקנו שביית' באוקיננס ואוקימא' דמיא באוקיננס מינר ניירי תנ"ה נהרות המושבין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל ארס ופירש' רכיון דניירי לא קנו שבייתה ואפי' הן של יתיר אינן כרגליו והבי' קי"ל דהא כרית' מתרצת' הוא דמשו' דניירי ואין שוכתין כל כיה"ש במקום אחר דנימא דליתסרו לאחר כיה"ש כי נפקי חוץ לאלפים ממקום שבייתתן והבי' נמי אוקימא להא דר' [חייא] במכונסין משום פירש' דהא כריתתא ש"מ דאמכתא [היא] והלכתא היא' ולא מסתבר לישנא דנקט חסד להאי פירוש' דמה ענין מצירה לכאן ונראה כמו שפירש ר"ת חסד לשון והחרים ה' את לשון ים [י'עני' יא] שבשמעלה הים שירטון ומתייבש נשארין נקעים מלאים מים וחרם [וכן] [הוא] נקע מלא מים בין תחומי עיריות שיש ביניהם ר' אלפים אמה ואע"פ שיש מקצת הנקע בתוך תחומה של זו הרי הן כאילו יצאו מן העיר והלכו אלפים אמה:

מתני' (קנב) מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי רבי' ריב"ז חכ"א אין לו אלא ד"א ר' אליעזר אומר והוא באמצעין של ר"א כלומר שתי אמות יש לו לכל צדו דהיינו ר"א על ד"א והוא באמות באמצעין ור' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה יטול ר' אמותיו ומורה ר' יהודה שאם בירר לו לצד זה אין יכול לחזור ולברור לצד אחר ואמרי' בגמ' ר' יהודה דאמר לאיזה רוח שירצה ר"א היינו ת"ק וחכמים דפליגי על ריב"ז אמר רבא שמונה על שמונה [איכא בינייהו דרבנן סברי ד' לכל צדדיו היינו שמונה על שמונה] ור' יהודה סבר לחד רוח ותו לא ברקעני ומורה ר' יהודה לר"א שאם בירר לו שתיים מיכן ושתיים מיכן שאין יכול לחזור כוונן אם בירר לארבעות לוחות אחת' תניא נמי הכי [ישנו] [יש לו] שמונה על שמונה דברי ר' מוסתם מתני' דקתני וחכ"א ד"מ הוא ואמר רבא מהלוקת להלך אבל מטלטל דברי הכל ר"א אין טפי לא פ' הא דקאמינא שמונה על שמונה איכא בינייהו דלר"מ אית ליה שמונה על שמונה ולר' יהודה ר' אמות הגי מילי דאית ליה לר"מ ח' על ח' להלך קאמר שיכול לילך ח' על ח' דהיינו ר' אמות לכל רוח אבל מטלטל מורה ר"מ לר' יהודה דאינו מטלטל אלא כר' דנמצא שהוא עוקף את רגליו ונוטל חפץ חוץ לר"א כר"ה אבל כן ר"מ בין ר' יהודה מודה דעומד ארס כר"ה בתוך ר"א וישלח ידו ויטול חפץ מחוץ ר' לתחומו כל מה שיוכל מבנים בתוך ר"א אבל לא יכניסם בתוך ר' אמותיו כד פ' רבי' שמואל' הני ארבע אמות היכן כתיבין פ' רבי' שמואל הני ר' אמות שיש לו לארס להלך היכן כתיבין דארס שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד"א כר"ה אמר' כהורק' ההלכתא גמירי לה כרתניא שבו איש תחתיו כי תחתיו כלומר לא תצאו מד' אמותיכם וביוצא חוץ לתחום איירי דכתי' לעיל מינה יצאו מן העם ללקוט וקאמר להו קב"ה שבו איש תחתיו כי תחתיו כמה תחתיו שלש אמות גופו ואמה כרי שיפשוט ידיו ורגליו דברי ר"מ ר' יהודה אומר שלש אמות גופו ואמה כרי שיטול חפץ מתחת מראשותיו ויניח תחת מרגלותיו או מתחת מרגלותיו ויטול ויניח תחת מראשותיו מאי בינייהו איכא בינייהו ד"א מצומצמות [לר"י מצומצמות] לר"מ גרולות רפישוט ידים ורגלים יותר מאמה הוא הלכך ר"י סבר אין לו אלא ד"א רלא אשכח בקרא אלא ד"א ור"מ סבר ד"א דחשיבי בקרא היינו ר"א מיכן ור"א מיכן שהן שמונה על שמונה ולר"י לא הוה אלא ד' על ד' ואם בירר ר"א לצד אחד יש לו מאותו צד ד' על ד' ותו לא ואם בירר שתיים מיכן ושתיים מיכן יש לו מיכן כ' על (כ') [ד'] ומיכן כ' על (כ') [ד'] כרברי רש"י שיכול לברור לו שתיים מיכן ושתיים מיכן אבל רבינו שמואל כתב שר' יהוד' [סבר] אין לו אלא ר' אמו' לכל רוח שירצה ולא מב' דוחות אפי' אם ירצה א"כ משמע שאינו יכול לברור לר"י שתיים מיכן ושתיים

דף כד ע"ב

דף ת"ע

דף ע"ב

דף ת"ע

דף ע"ב

דף ת"ע

דף ת"ע

דף ע"ב

מיכן אלא כל ר"א מצד אחד שאין נראה לומר דמה שכתב ולא משתי דוחות היינו שאין לו [אלא] ר' מיכן ור' מיכן וכתבתי' פ' רבינו שמואל כמו רבי' שלמה ונראה ר' בעיני לומר דארבע אמות משערין לכד במקום שהוא עומד בו וכן משמע לי לשון רש"י שכתב בדברי ר' אליעזר והוא באמצעין כלומר שתי אמות יש לו לכל צדו דמשמע שמכל צד יש לו שתי אמות לכד במקום שהוא עומד בו אבל הרב ר' משה בר מיימון כתב' שהארבע אמות שיש לארס ליוצא חוץ לתחום במקום שהוא עומד בו ואף על גב דלפינן הני ארבע אמות מקראי אינן כ"א דרבנן וקראי אסמכתא נינורו א"נ ר"מ ור"י לטעמיהו דסברי תחומין דאורייתא לעיל בפ' ככל מעריבין גבי ה"ז חסד נבל אבל אנן קי"ל תחומין דרבנן כרפ"ר' לעיל' והני ר' אמות משערין להו כאמה דידה' איש איש לפי מה שגופו ארוך יש לו ארבע אמות באמתו כמו שהיא ארוכה' דאמר ליה רב משרשיא לכדיה כי עיילת קמה דרב פפא בעי מניה ד' אמות דאמר רבנן כאמה דידה' יהבינן ליה [או] כאמה של קודש יהבינן ליה] וא"ל ר"פ כאמה דידה' יהבינן ליה' גופו של ארס שלש אמות פ' רבי' יצחק בר שמואל בלא ראשו דאי לא הכי למא לו מחיצה ר"א לענין הזקק ראייה פ"ק רכ"ב ואע"פ שאין ראשו מחוץ אמה כיין דאפיקת למחיצה מג' אמות אוקמ' [אארבע] אמות ועוד דאי אפשר לקרקע שתלקט כמלקט ורהיטני ופעמים שיש גכשושית פחות מג' טפחים סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה עקיבו ועומד על אצבעות רגליו וגבי [כרובין] [כוכבין] כסוף המוכר פירות' דמשמע דבעי ארבע אמות היינו בין ראשו ובין רפ' הארון שלמעלה ושל מטה וגם צריך שיעמוד שם' וגבי מקוה דאמרי' בערכי פסחים' אמה על אמה כרום שלש אמות לאו משום שלא יהא גובהו של ארס יותר דא"כ היה טובע במקוה אלא כשהוא במים עד כתפיו נקל לו להרכין ראשו מעט כמים ועוד כשנכנס במים עולים המים למעלה והא דכתב בטרנום של מגילת אסתר פרשנתיא אצטליב על תלת אמין דלפון אצטליב על תלת אמין וכן כולם נהרגו תחילה וקטעו ראש הו' אבל א"א לומר בשום ענין שלא [ליתן] לארס עם ראשו כ"א ג' אמות דהא אמרי' בפ' המצניע' משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קדש דאמ' מר ארון תשעה וכפורת טפח וגמירי דכל טונא דמדלי כמטות תלתי מלעיל ותרי תילתי מתחת ותרי תילתי היינו ששה טפחים ושני שליש טפח ואם יש לארס ג' אמות דהיינו י"ח טפחים עד כתפיו אשתכח דמידלי ארון למעלה מעשרה דבכתף היו נושאים ודילמא שלשה אמות ושני שליש ונשתייד י"א טפחים ושלש אבל אם כולו הו' ג' אמות סתמ' דמילתא אי אפשר שראשו יוצארו לא יהא להם יותר מטפח ושלש ובין דבכתף ישאו אשתכח דארון למטה מעשרה קאי:

מתני' (קנב) היו שנים שיצאו חוץ לתחום ומקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה' כגון שהיו ביניהם שש אמות דמיכלען שתי אמות משל כל אחד לתוך של חבירו' באין ואוכלין' באותן שתי אמות ובלבד' שלא יפשוט זה ידו לתוך שתיים חיצונות שאין לו בהם כלום ויציא ארס פתו או חפציו דהפציו כרגליו דכל ר"א דכל חר שוינורו רבנן לגביה כר"ה ואסור להכניס ולהוציא מחוצה להן לתוכן' ולא דמי להיות [מורד] וכא וכלתה מרתו בחצי העיר רתני' לעיל' רסות' מטלטל בכל העיר ע"י וריקה ובלבד שלא יעבור דתחום כרגליו ואע"פ דאסור להלך מותר להוציא' דהתם כולה חדא רשותא היא וא"נ בלתי מיד' חוץ לעיר מותר למטלטל מחוץ לתחומו לחוד תחומו שתי אמות כזה [ושתי אמו' כזה] רבולה דה"ד היא ראלפים דידה' לא שוינורו רבנן דה"ד דהא אסור לטלטולי כהו אבל ד"א דיוצא חוץ לתחום ונתתן את ערובו ורקונה שבייתה ברגליו שוינורו רבנן דה"ד לגביה ואסור ליה מדרבנן למטלטל מתוכן לחוצה להן' היו שלשה' שיצאו חוץ לתחום ויש ביניהם עשר אמות' לחיצונים יש לכ"א ד"א ולאמצעי שתי אמות ושתי אמותיו אחרים מובלעות בתוך דהיצונים אמה בתוך של זה ואמה בתוך של זה' דהא מותר למטלטל עמהם באותן שתי אמות שמובלעות בתוך שלהם והן מותרין עמו כל אחד באותה אמה' ושניהם דהיצונים אסורים זה עם זה שאין אמותיהם מובלעות של זה בתוך זה ארשב"א למח"ד לג' הצירות זו אצל זו ופתוחה לדח"ד' הכל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת רגל זו על זו ראי הוה להו זו לפנים מזו אסרת פנימה אחיצונה דאפי' בפ"ע אסורה כל אחת להשתמש' ערב שתיהן עם האמצעי' היא מותר' עמהם והן מותר' עמה ושתיים דהיצונים' אסורות זע"ז ואמרי' בגמ' למא לי למטר למח"ד ה"ק ליה ר"ש לר"י סבדי למח"ד לג' הצירו' זו אצל זו ופתוחה לדח"ד מ"ש הכא גבי היו ג' בתוך עשר אמות במתני' דלא פלגיתו ומ"ש גבי ג' הצירו' דפלגיתו כדאמרי' הבמי' לקמן בשמעתין דשלשתן אסורות והבמי' דלקמן היינו ר' יהודה דמתני' ואוקמה דב' יהודה למתני' כגון שנתנה אמצעית עירובה כזו ועירובה [כזו] אבל אם נתנו דהיצונות עירובן באמצעית הוה להו חדא ושרי כל שלשתן ורב ששת אוקמה כגון שנתנו עירובן כהצר אמצעית וכשני כתיים': אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"ש דמותרת היא עמקן והן עמה' אבל חכ"א ל"ש נתנו שתיהן עירובן באמצעית ל"ש נתנה אמצעית עירובה כזו ועירובה כזו היא אסורה עמקן והן מותרות עמה' רשות אחת משתמשת לשתי רשויות אבל שתי רשויות לא משתמשות לרשות אחת' כלומר בליים ששבתו כהיצונה מותרות באמצעית דהא חיצונה לא עירבה אלא עם זו ואין רשות אחת משבתה לצד אחר' ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת' רכיון דשתיים חצונות לא עירבו יחד ליעשות רשות אחת אלא רשויות חלוקות אין כח באמצעית להשתמש לא בזו ולא בזו דה מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן ושתי דיוורין לא יהבינן לה דמיא כאילו היא מהך חצר חיצונה שלא עירבה בהרי אידך חיצונה ואוסרתה וכן כי אזלא לאידך חצר עירבה עמקן נמי [כחדא] [כהדרה] אוסרתה אידך חיצונה אבל היכא דעירוב שלשתן הא כולו חדא רשותא' הילכך לרב יהודה אמר רב ל"ש היא מותרת עמהם והן מותרין עמה ולחכמים החצונות מותרות עם האמצעית [דהיא] אסורה עמהם' כי אמריתא קמה דשמואל [אמר לי] אף זו דברי ר"ש [ר"ש] גופיה לא קשרי אלא חיצונות באמצעית אבל אמצעית בחיצונות אסורה ויהא מותרת עמהם דקתני כמתני' אהיתר שימוש באמצעית קאמר דמיא דהא מותר עמהם דרישא ואף זו הבי משמע ואף ר"ש המקיל אוסר כזו דאין אמצעית מותרת בחיצונות אף איסור זה ר"ש נמי אמרי כרבנן אבל חכמים אוסרים שלשתן

פ"ק ת"ע ע"ב

דף ע"א

דף ק"א

דף ק"א

דף ע"ב

דף ת"ע

דף ע"ב

דף ת"ע

דף ע"ב

דף ע"ב